

Список використаної літератури:

1. Харитонов Є. О. Категорія інтересу в цивільному праві України / Є. О. Харитонов // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр.; редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), Ю. М. Оборотов (заст. голов. ред.), Л. Р. Біла (відп. секр.) [та ін.]; ОНЮА. — О. : Юрид. л-ра, 2005. — Вип. 25.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40-44. — Ст. 356.
3. Грибанов В. П. Интерес в гражданском праве / В. П. Грибанов // Советское государство и право. — 1967. — № 1. — С. 50.
4. Грибанов В. П. Интерес в гражданском праве / В. П. Грибанов // Осуществление и защита гражданских прав. — 2-е изд., стереотип. — М. : ЮрИнфор, 2001. — 212 с.
5. Харитонов Є. О. Категорія інтересу в цивільному праві України / Є. О. Харитонов // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. 1994-2005. — Вип. 25. — С. 216.
6. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 11. — Ст. 47.

Калітенко Оксана Михайлівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри цивільного права,
кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА В СФЕРІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ВІДНОСИН ПОДРУЖЖЯ

Розгорнута система особистих немайнових прав подружжя з'явилася в чинному національному законодавстві з 2004 року. Демократизація суспільства і проголошення людини найвищою цінністю в суспільстві призвели до активного розвитку цього, раніше нетрадиційного для нашої правової системи, законодавчого напрямку. Вперше особисті немайнові права були не лише задекларовані на Конституційному рівні, а й отримали свою подальшу деталізацію і правове регулювання в Цивільному і Сімейному кодексах України.

Однак відсутність попереднього досвіду правового регулювання і наявна на той момент напруженість в процесі кодифікації законодавства призвели до того, що діюча сьогодні система правових, норм, які регулюють суспільні відносини з приводу нематеріальних благ не має чіткої, послідовної, логічно побудованої структури.

Так основна частина особистих немайнових прав регулюється нормами книги другої Цивільного кодексу України. В той час, як Сімейний кодекс України також містить статті, присвячені правовому регулюванню особистих немайнових прав подружжя, батьків та дітей, інших членів сім'ї та родичів. При цьому, на жаль всі ці статті не складають єдиної системи і часто регулюють відносини, які не піддаються правовому регулюванню. Саме тому в науковій літературі неодноразово зверталася увага скоріше на рекомендаційний та декларативний характер окремих положень законодавства, ніж на конкретний зміст правової норми, яка може застосовуватися на практиці.

Про такий стан речей яскраво свідчить і сучасна судова, і адвокатська практика. Так аналіз судових справ і судових рішень з питань захисту особистих немайнових прав дає можливість зробити висновок, що найбільш поширеною категорією справ з питань захисту особистих немайнових прав, як і до 2004 року, залишаються справи пов'язані із захистом честі, гідності та ділової репутації та із відшкодування завданої моральної шкоди. Крім того, набуває популярності напрямок захисту особистих немайнових прав в сфері інтелектуальної власності. Однак, що стосується захисту особистих немайнових прав подружжя, то прогнозована авторкою Сімейного кодексу України – Ромовською З.В. активність подружжя у разі порушення особистих немайнових прав, на жаль, залишається нереалізованою.

Можливо це пов'язано із відсутністю попередньої судової практики та незначною вартістю позовів, внаслідок чого адвокати і представники (що виступали раніше) не квапилися займатися цією категорією справ. Крім того особистісний характер немайнових правовідносин найбільш яскраво проявляється у випадку правовідносин подружжя. Дуже складно відмежувати в таких випадках особисті відносини, що не піддаються правовому регулюванню і особисті немайнові правовідносини. Логічно уявити, що якщо між подружжям не складаються немайнові правовідносини, то скоріше це привід замислитися про припинення такого шлюбу, ніж кожного разу притягати сторонню особу — суд для вирішення власних конфліктів. Навіть, якщо суд і винесе рішення, пов'язане із захистом особистих немайнових прав одного з подружжя, то виконавча служба навряд чи зможе примусити іншого з подружжя до його виконання (наприклад, примусити поважати індивідуальність свого чоловіка або дружини, якщо, скажімо, внаслідок його(її) аморальної поведінки така повага була втрачена, хоча стаття 51 СК і передбачає право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності).

В питаннях особистих немайнових правовідносин подружжя дуже яскраво проявляється загальний принцип права: «Право однієї особи закінчується там, де починається право іншої особи».

Кожний з подружжя має абсолютно тотожний перелік особистих немайнових прав, набутих внаслідок укладення шлюбу. При цьому жоден з них не має і не може мати переваг перед іншим, що витікає з принципу рівності чоловіка та дружини перед законом.. Саме тому, займаючись справами про захист особистих немайнових прав, адвокати обов'язково повинні враховувати цей момент.

Крім того, у зв'язку з активним розвитком інтернет-технологій, сучасного світового спілкування в соціальних мережах, поширенням різного роду інтернет-сервісів швидко набувають популярності питання захисту одного з основних прав фізичної особи – права на таємницю особистого (і зокрема сімейного життя). Як свідчить ситуація, що склалася на сьогоднішній день саме це право в сучасних умовах порушується все частіше, причому не тільки (а іноді навіть не стільки) сторонніми особами, скільки чоловіком, або дружиною, а також іншими членами сім'ї і родичами (дітьми, батьками, тіткою, дядьком, тощо). Ні для кого вже не таємниця, що за великого бажання (і часто за допомогою соціальних мереж) майже про кожну фізичну особу сьогодні можна отримати практично будь-яку інформацію не зважаючи на постійне підписування документів про нерозголошення персональних даних в різноманітних інстанціях та можливу соціальну неактивність (відсутність інформації в соціальних мережах) від самої особи. Таку інформацію в соціальних мережах (часто у вигляді фото) розміщують саме члени сім'ї та родичі.

В судовій практиці нещодавно і поступово почали з'являтися справи, пов'язані із захистом особистих немайнових прав фізичних осіб, порушених в мережі інтернет не внаслідок поширення інформації, що порушує честь, гідність та ділову репутацію, а саме внаслідок порушення права на таємницю особистого (сімейного) життя, права на зображення, тощо. Думається, що поширення такої судової практики сприятиме вихованню та підвищенню рівня правової свідомості громадян в сучасному суспільстві. Однак, слід звернути увагу і на точку зору науковців, які прогнозують, що з часом право фізичної особи на таємницю особистого (сімейного) життя повністю втратить своє значення, внаслідок повної доступності і прозорості інформації.

Що ж стосується напрямків діяльності адвоката у сфері правового регулювання особистих немайнових відносин подружжя, то в сучасних умовах акцент варто робити не стільки на захисті таких прав, скільки на договірному регулюванні означених відносин. Як свідчить практика, саме на їх обговорення майбутнім подружжям, чоловіком та дружиною, як правило не виділяється часу. І якщо майнові відносини все більше подружніх пар регулюють шлюбним договором, то немайнові питання (які згідно чинного

законодавства не можуть бути предметом шлюбного договору) залишаються відкритими, як правило, до моменту виникнення якоїсь конкретної проблеми. Так, наприклад, чоловік виклав у соцмережах фотографію дружини проти її волі, однак аргументуючи це тим, що він не знав про її незгоду. Безумовно, дружина може вимагати видалення такої фотографії від чоловіка, а у разі його незгоди може, навіть, звернутися до суду з заявою про захист свого порушеного права, але чи зможе факт видалення фотографії відновити її порушене право, якщо інформація вже «розійшлася» в інтернеті. А от, якщо б подружжя уклали договір в якому домовилися про порядок здійснення своїх особистих немайнових прав та про характер і розмір відповідальності кожного з подружжя у разі їх порушення, то процес реалізації особистих немайнових прав набув би чіткої регламентації та упорядкування.

Костова Наталія Іванівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права

ЗАХОДИ, ЩОДО ОХОРОНИ СПАДКОВОГО МАЙНА ВИКОНАВЦЕМ ЗАПОВІТУ ТА НОТАРІУСОМ

Заходи щодо охорони спадкового майна виконавцем заповіту та нотаріусом як відомо, одним із конституційних прав кожної особи є право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю (ст. 41 Конституції України). Важливу роль у забезпеченні реалізації цього права відіграє закріплений в цивільному законодавстві України інститут спадкування майна. До заходів щодо охорони спадкового майна в широкому значенні слід віднести будь-які заходи, направлені на збереження спадщини в належному стані, запобігання найменшій можливості її втрати, псування або розкрадання. Загальні дослідження й публікації провідних учених-цивілістів Фурси С.Я., Фурси Є.І, Остапюка Н., Гордона М.В., які стосуються загальних питань спадкового права. Слід зауважити, що у випадку призначення виконавця заповіту, заходи з охорони спадкового майна вживаються як нотаріусом, так і безпосередньо самим виконавцем (ст. 1290 ЦК України).

Тим більше, що охорона спадкового майна, призначення хранителя та опікуна такого майна покладалося згідно зі ст. 558-559 ЦК 1963 р. на спеціальних посадових осіб – державних нотаріусів, а в населених пунктах, де не було державної